

УДК 821.161.2–6.09

ФАКТ І ВИМИСЕЛ ЯК НАСКРІЗНА БІНАРНІСТЬ БІОГРАФІЧНОГО НАРАТИВУ

Тереза Петрівна Левчук

orcid.org/0000-0002-0277-3280

terezalevchuk@ukr.net

Кандидат філологічних наук, доцент

Кафедра теорії літератури та зарубіжної літератури

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Просп. Волі, 13, 43025, м. Луцьк, Україна

Анотація. Біографічні твори увиразнюють властивість художньої літератури поєднувати факт і вимисел. Ця бінарність закладена вже на рівні документальної основи біографіки, представленої мемуарами, епістолярієм, щоденниками. Формування власного іміджу з різних причин супроводжується певною містифікацією. Біографічний наратив є продуктивним способом входження окремої особистості в культуру. Своєрідним феноменом модерністської літератури стала его-белетристика (Ю. Коцюбинський, О. Кобилянська, В. Стефаник), що постала як літературна форма індивідуалізму. Оригінальна творчість виступає вдячним матеріалом для подальшого моделювання художньої біографії, оскільки містить не тільки автобіографічні мотиви, а й виражає глибинні рефлексії. Сучасна біографіка знаменує перехід від сюжетно-подієвої до асоціативно-психологічної. У процесі написання психобіографічних творів об'єкт реальної історії перетворюється на об'єкт авторської рефлексії. Посилюється естетичний імператив – свідоме прагнення письменника відтворити життєву біографію особистості і цікаво, й художньо довершено.

Ключові слова: біографічна проза, факт, домисел, мемуари, епістолярій, О. Кобилянська, В. Стефаник, С. Процюк.

Біографічна проза становить значний корпус художньої та науково-популярної літератури. Теоретичні та історико-літературні узагальнення біографістики викладені в дослідженнях вітчизняних науковців Б. Мельничука, О. Галича, А. Костенка, Н. Торкут, Т. Потніцевої, В. Агеєвої. Спираючись на попередній доробок української та світової науки, нові напрями аналізу біографічної прози пропонують дисертації останніх років (Л. Мороз, О. Дацюк,

І. Акіншина, Г. Грегуль, Т. Черкашина, О. Скарна, І. Савенко, А. Кулик). Предметом нашої розвідки стала художня форма біографії та поєднання в ній факту і вимислу як бінарної опозиції біографічного наративу.

Література відображає дійсність, у центрі якої стоїть людина. Коли митець конструює власний твір, то повинен вибудувати сюжет чи провести мотив, мусить наділити життєподібними рисами та почуттями персонажа або ліричного героя. Для цього письменник поєднує у різних пропорціях факт і домисел. Однак є такий життєвий матеріал, який підходить для художнього зображення майже в готовому вигляді. Це біографії видатних людей.

Біографія кожної людини має власний сюжет, який може видаватися цікавим чи нудним. Об'єктами художньої біографії стають люди відомі, насамперед митці (найчастіше – письменники), державні діячі, видатні науковці – корифеї у своїй галузі. Життя історичних особистостей може бути насичене інтригуючими подіями, а може бути й позбавлене цікавих фактів (як один із варіантів – людина напружено працює й часу на інші справи не має), тоді біограф мусить вдаватися до різноманітних прийомів моделювання художнього тексту, зокрема вигадки. „Нема добрих, поганих, вищих і нижчих сюжетів, доки вони не виведені в творі...”, – казав М. Рудницький [5, с. 437].

Одна і та ж біографія може бути по-різному втілена в белетристиці й сприйматися по-різному. Біографія апріорі залишається незмінною, однак інтерпретатори біографій роблять так, що вона або подобається, або не подобається. Принаймні літературні біографії однієї ж і тієї ж особи різних авторів елементарно відрізняються, збігаються хіба дати, географія та імена. Ці відмінності зумовлені багатьма чинниками. Наприклад, виконання біографії може бути спричинене ідеологічною настановою: численні белетризовані біографії громадських діячів чи митців продержавницького ґатунку радянського періоду були виписані так, що викликали щире захоплення предметом зображення.

У будь-якому випадку матеріал для художньої біографії вже визначений – це факти життя видатної особистості. Автор не має можливості для тотального вигадкування: всі основні – фабульні – події вже відомі. Що ж залишається біографістові? О. Галич обґрунтував позицію про два типи документально-художньої прози, один з яких можна умовно назвати традиційним, або сюжетно-

подієвим, інший – асоціативно-психологічним, в основі якого осягнення внутрішнього світу історичної особистості [2].

Прикладами такого моделювання біографії – зовнішньої та внутрішньої – можуть бути життєві історії Марка Вовчка та Ольги Кобилянської.

Марко Вовчок була єдиною жінкою-письменницею, яка у 50-х роках ХІХ століття, разом із Т. Шевченком, представляла українську літературу на міжнародному рівні. Псевдо підібрано (є варіант, що його сконструював П. Куліш) традиційно чоловіче. Українська Жорж Санд роками жила в атмосфері різноманітних інтриг. Сюжет життя Марка Вовчка насичений подіями: виховання в тітки, заміжжя проти волі родичів, фольклорні експедиції з чоловіком, рання слава, прихильність Шевченка, любовні романи, у тому числі й з молодшими чоловіками, подорожі Європою, друге офіційне заміжжя, скандал із плагіатом, тривале відлюддя. Такої життєвої історії вистачить на кілька біографічних романів.

Життя і творчість Марка Вовчка стали предметом як наукового та науково-популярного осмислення (Б. Хоменко, М. Тараненко, Б. Лобач-Жученко, Н. Крутікова, Є. Брандіс та ін.), так і художнього відображення (знову Є. Брандіс, Ю. Тис, А. Шепелєв, О. Іваненко).

Роман О. Іваненко „Марія“ (1973; 1988) відображає найбільш плідний період у творчості Марка Вовчка – з кінця 50-х та 60-ті роки ХІХ століття. Як і належить історико-біографічному творові радянського періоду, у ньому постає широка панорама культурно-суспільного життя. Розповідаючи про Марію Вілінську, авторка роману більшою чи меншою мірою торкається біографій її сучасників. Текст роману ряснить відомими іменами: Т. Шевченко, О. Герцен, М. Добролюбов, І. Тургенєв, М. Огарьов, М. Салтиков-Щедрін, П.-Ж. Етцель, М. Сеченов, М. Некрасов, М. Костомаров, В. Білозерський, Ф. Тютчев, М. Куліш та ін. Юрист О. Пассек та літературний критик Д. Писарєв виступають активними героями твору.

О. Іваненко керується принципом зображення видатної особистості в тісних зв'язках із середовищем, а численні ділові та дружні контакти Марка Вовчка надавали таку можливість. Про необхідність суспільного контексту говорив ще І. Стоун. Він наголошував, що авторові біографічного твору, який є одночасно дослідником і митцем, „належить ознайомитися з соціальною, психологічною, духовною, естетичною, науковою й міжнародною атмосферою, в якій його герой жив і під впливом якої вироблялася лінія його поведінки” [7, с. 336].

Відтворення широкого культурного контексту спостерігаємо й у біографічних творах про О. Кобилянську. Однак тут цілком інший колорит суспільності – буковинський та галицький. Персонажами книг стали представники відомих українських родин Устияновичів, Морачевських, Окуневських, Озаркевичів. Поважні національно-родинні цінності глибокого закорінені в українській культурі. „Родинні конгломерати” (І. Денисюк) мають не тільки власні ритуально-звичаєві традиції та світоглядні засади, але й певну професійну сферу та територіальне поле діяльності. Саме родинна атмосфера галицько-буковинських інтелігентів стала тлом для біографічних творів В. Врублевської „Емансипантка” (1989) та „Шарітка з Рунгу” (2007).

Ольга Кобилянська творила у той час, коли в українській, а тим більше в європейській літературі жінки вже завоювали право на письменницьку працю. Однак в умовах патріархальної родини особисто їй здобути це право було нелегко, на відміну від, скажімо, подруги Наталі Озаркевич (у заміжжі Кобринської), чиї батько та дід сприяли розвитку її письменницьких здібностей. Талант буковинської письменниці, як це часто буває, утвердився не завдяки, а всупереч.

Життя О. Кобилянської було позбавлене бурхливих подій, вона фактично не виїжджала за межі рідної Буковини, навіть мрія про море так і залишилася пляшечкою солоної води на письмовому столі. Любовні історії розгорталися переважно на сторінках епістолярію та інтимного щоденника. Пишучи щоденник, письменниця часто позувала перед імовірними читачами, створюючи своєрідний роман про себе.

Твір О. Іваненко про Марка Вовчка швидше віднесемо до сюжетно-подієвого типу біографічної прози, ніж до асоціативно-психологічного, хоча, як і належить реалістичному творові, він містить психологічну напругу, зумовлену, знову ж таки, зовнішніми подіями – смертю спочатку одного, а потім іншого коханого Марії. Марко Вовчок щоденника не вела, мало листувалася. З іншого боку, стосовно особистого життя тримала повну інтригу: ніколи не заперечувала вигадки про себе і не спростовувала привселюдно помилок стосовно її біографічних даних. Письменниця була впевнена, що біографію людини варто писати тільки після її смерті, навіть ніде не друкувала свого портрета до 1902 року.

О. Кобилянська ж сама виписала сюжет біографії у власному щоденнику, акцентуючи на особистих почуттях та переживаннях. Її записники містять таку кількість інформації (щодо зовнішнього, і

внутрішнього життя), якої вже достатньо для конструювання біографічного твору. Власне, цим шляхом пішла В. Врублевська – авторка повісті „Емансипантка” та роману „Шарітка з Рунгу”, у яких зображено юність та роки становлення буковинської письменниці. Саме цей привабливий з емоційного боку період і зафіксований О. Кобилянською в її щоденниках.

У будь-якому випадку особа, яка стала об’єктом художньо-біографічного зображення, є співавтором твору. Більшість письменників „подбали” про фактичний матеріал для майбутніх біографічних творів самі, залишивши численні спогади, щоденники, листи, автобіографічні твори тощо. Будучи „документами”, ці джерела все ж містять вимисел. Дізнавшись про втрату автобіографічних записів Байрона, О. Пушкін висловив задоволення з цього приводу, оскільки був переконаний, що великий поет у прозаїчній розповіді про самого себе, не контрольований творчими міркуваннями, піддається спокусі перебільшити чи применшити власні чесноти або ж недоліки.

Становлення характеру, що відповідає певній культурній епосі, відбувається поступово й на початках розмите. Однак наступні покоління чітко усвідомлюють потребу моделювання характеру. Особливо яскраво проявилася така тенденція в романтиків, для яких типологічно закономірна реалізація мистецького закону „нетиповий характер у нетипових обставинах”. Показовий приклад – життя Байрона та розвиток байронізму в європейських літературах із хвилями піднесення та занепаду. Наприклад, піддаючись моді, молодий Михайло Лермонтов, будучи від природи веселим та життєлюбним, набув образ меланхолійного юнака.

Саме на полі біографії відбувається дискредитація ролей і масок романтиків модерністами. У конструюванні образів Костомарова та Куліша В. Домонтович вдається до гротеску, пародіювання, контрасту, фактично „б’є ворога його ж зброєю”. Перебуваючи у стані романтичної закоханості, Костомаров наслідує у стосунках з Аліною героїв Новаліса, теоретика романтичної іронії.

Віра Агеєва в передмовах до впорядкованих нею романізованих біографій простежила модерністську іронію стосовно „пишновеличного” романтизму. Вона справедливо віддає відзнаку першості у становленні жанру модерністської романізованої біографії Віктору Петрову-Домонтовичу, який „і своє власне життя ..., здається, теж вибудовував, дбаючи про певну сюжетну довершеність” [1, с. 3].

Наведені міркування ще раз переконливо підтверджують тезу про життєвий сюжет історичної особистості, яка й сама задля інтриги привносить у нього вигадані колізії та перипетії. Містифікація власного життя посилилася в радянську добу, коли люди просто змушені були створювати „легенди” про себе, або ж їх створювали за них, фальсифікуючи реальні біографії. Чи можна написати достовірну сюжетно-подієву біографію В. Свідзинського, Б. Шульца, О. Довженка?.. Очевидно, однак без асоціативно-психологічних алегорій та художніх припущень не обійтись. То й же В. Домонтович (він же Бер, він же Петров – алюзії з фільмом про Отто фон ... так і просяться на язик) змушений був „жити на вістрі повсякчасної небезпеки, у ситуації, коли життя стає грою, а ставкою у грі є саме життя” [1, с. 3]. Його біографія стала б вдячним предметом для романізації, але яка б була її історична вірогідність? Залишається чекати тільки художньої.

Можливо, що викладений вище факт почасти пояснює збільшення частки вимислу в модерністській романізованій біографії. З іншого боку, простежує свідому опозицію до зведення зовнішньої біографії у статус істинної реальності. І авторів, і їхніх біографів дедалі більше цікавить не фактична, зовнішня, а „внутрішня біографія” (М. Моклиця).

Модерністи, як і романтики, теж грали ролі та носили маски, однак коли у романтиків вона була універсальна, ніби одна на всіх, то у модерністів їх було багато, що відповідало кожній окремій індивідуальності.

Микола Євшан, який чи не найпослідовніше з українських критиків розвінчував романтичні маски та ролі, підкреслював здатність Михайла Коцюбинського до повного розчинення у художньому світі: „І ката, і героя він любить як артист. Зриває з них останню заслону, всі сили напружує, щоб заглянути в безодню їх душ, побачити їх нагими, такими, якими вони є перед самими собою і своїм сумлінням, а поза тим нехай життя їх судить. Він артист – чоловіка нема” [3, с. 474]. Це засвідчує не тільки гармонійну самореалізацію творчої особистості, але й говорить про роль, яку взявся виконувати Коцюбинський – естета, артиста, європейця.

Живучи у провінційному місті, Коцюбинський постійно виривався у ширший простір – знав дев’ять мов, об’їздив всю Європу, працюючи клерком у статистичному відділі, на роботу ходив з неодмінною квіткою у бутоньєрці, одягався як денді.

Здавалося б, що й сюжет власного життя Коцюбинський робив цікавим. За дружину обрав неординарну особистість – Віру Дейшу, дворянського походження, з активною життєвою позицією, освічену, зі знанням мов та вмінням грати на фортепіано. Громадська діяльність і звела Віру з Коцюбинським. У цьому союзі вона була не тільки дружиною, але й соратницею. Інтерес до постаті М. Коцюбинського привертав роман письменника з колегою Олександрою Аплаксіною. Незважаючи на введення Коцюбинського в канон радянської літератури, цей факт був оприлюднений 1938 року після публікації листів письменника до коханки. 335 листів та записок М. Коцюбинського до О. Аплаксіної – цілий любовний роман у листах! Коцюбинський власноруч дав матеріал майбутнім авторам біографічних творів. Роман Барбари Редінг „Безумці: З історії кохання Михайла Коцюбинського та Олександри Апласкіної” (2012) відроджує інтерес до забороненого кохання класика української літератури.

Вираження внутрішнього світу у власній творчості у модернізмі посилюється, насамперед це стосується біографії. Чи не найвиразнішим прикладом рефлексії є творчість В. Стефаніка, яка рясніє лірично-автобіографічними зразками. Крім того, письменник залишив величезне листування, яке має не менше літературне значення, ніж новели („Моя література, – писав він, – в моїх листах”).

Життєтворчість (саме цей широко вживаний у радянському літературознавстві вислів тут доречний) В. Стефаніка стала благодатним ґрунтом для біографічної прози. При цьому розповідь про життя буковинського письменника втілилася в різні, навіть протилежні нарративні форми, як-от в есе-біографії Р. Горака „Кров на чорній ріллі” (2010) та психобіографічному романі С. Процюка „Троянда ритуального болю” (2010). Декларуючи різний підхід до конструювання біографії, згадані твори перегукуються колористичною символікою в самих назвах. Не називаючи червоної барви, автори використали назви предметів, які визначаються нею.

В останнє десятиліття в українському літературознавстві біографічний метод замінюється психобіографічним. Протиставлення цих методів зробив З. Фройд у світлі власної теорії психоаналізу. На думку вченого, традиційний біографічний метод ідеалізує об'єкта життєписання, позбавляючи його людських слабкостей та вад. У процесі міфологізації нівелюються результати боротьби особи з внутрішніми та зовнішніми перешкодами, схематизується сама особистість. Психобіографічний метод дозволяє „проникнути в

дивні таємниці людської природи”, простежити динаміку розвитку психіки й з’ясувати (або хоча б припустити) істинні джерела провідних мотивів творчості.

Психобіографічний роман С. Процюка про В. Стефаніка можна всуціль потрактувати з позицій фрейдизму. У тексті присутні визначальні атрибути психоаналітичної теорії: опозиційні кольори – біле і чорне, що своєю чергою символізують світлі та темні сили, архетипний образ коня, звіра з червоною пащею, застосування прийому сновидіння як виявлення витіснених бажань чи пригнічених страхів, мотиви едіпового комплексу.

С. Процюк зображає дитячий світ Стефаніка як джерело комплексів, маючи достеменні свідчення самого „потерпілого”. Дитяча травма від публічного знуцання професора Вайгеля з селянського „хама” та події, що слідували за ним – розрада старої жебрачки, батькова скарга директорові та справляння нової „панської” одежі – описані Стефаніком у двох автобіографіях.

Значна кількість образів неначе перетікають з епістолярію та новел Стефаніка в текст Процюкового роману. Зокрема, це стосується кольористики. Білий, чорний і червоний кольори домінують у творах та мемуаристиці Стефаніка. Назва роману „Троянда ритуального болю” також впливає з мемуаристики Стефаніка. У листі до О. Кобилянської від 01.10.1898 р. він пише: „Я люблю червону розу. З неї, як зі скали, спливає червоність і по світі розходить ся – ріки грубі і масні” [6, с. 412]. „Ще люблю жовту розу. Вона, як дідько, сміється з червоної, з грубої і масної. «Хоть ти їх тільки годуй, – каже, – тих людей, своїм червоним смальцем любовним, то вони не понажираються, все будуть облизуватися!»” [6, с. 412].

Інші образи роману позбавлені прямих перегуків з оригінальною творчістю та епістолярієм Стефаніка. Наприклад, наскрізним у творі є мотив кривавого звіра, що символізує то внутрішній конфлікт („моторошний звір всередині мене” [4, с. 6], „Все моє життя є лише боротьбою із тим звіром всередині, що вимагає жертвовної крові” [4, с. 39]), то міжособистісні протиріччя („Добра мама Оксана і розлючений неньо Семен, а помежи ними, коли неньо покрикував на маму, кровожерна рись із червоною пащею” [4, с. 37]).

Можемо припустити, що „зірка кольору перевтомленої криві” [4, с. 45–47] як наслідок боротьби білого паперу та чорних згустків мозку символізує муки творчості. Порушуючи проблеми психології творчості, автор біографічного роману висловлює не

тільки міркування об'єкта, але й виражає власні глибинні почуття. Біографічний твір надає нам інформацію не тільки про об'єкта біографії, а й про самого автора.

Звернення до постатей модерністів укотре підтверджує посилення значення „внутрішньої” біографії. Притаманний модернізмові суб'єктивізм допоміг „витягнути” людину з масиву фактажу. Образ людини під силу тільки художньому творові з його можливостями припускати, моделювати та домислювати. Хоча з успіхом це робили й самі митці, створюючи власний імідж. Сучасна художня біографія тільки посилює інтригу – який же митець насправді?

Отже, біографістика посідає дедалі вагомніше місце в сучасній літературі, перетворює імена класиків, опосередкованих численними дистанціями, на імена персонажів захопливих історій. Так поступово стирається межа між літературою факту та літературою вимислу, літературознавство стає органічною часткою літератури.

1. *Агеєва В.* Дзеркала й задзеркала Віктора Домонтовича / Віра Агеєва // Самотній мандрівник простує по самотній дорозі : романізовані біографії / [передмова, упорядкування В. Агеєвої]. – К. : Смолоскип, 2012. – С. 3–19.
2. *Галич А. А.* Современная художественная документально-биографическая проза (Проблемы развития жанра) : автореф. дис. на соиск. учён. степени канд. филол. наук : спец. 10.01.08 „Теория литературы” / А. А. Галич. – К., 1984. – 23 с.
3. *Євшан М.* Критика; Літературознавство; Естетика / Микола Євшан ; [упор. Н. Шумило]. – К. : Основи, 1998. – 658 с.
4. *Процюк С.* Троянда ритуального болю : роман про Василя Стефаника / Степан Процюк. – К. : ВЦ „Академія”, 2010. – 184 с.
5. *Рудницький М.* Від Мирного до Хвильового. Між ідеєю і формою. Що таке „Молода Муза”? / Михайло Рудницький. – Дрогобич : Відродження, 2009. – 502 с.
6. *Стефаник В.* Твори / Василь Стефаник. – К. : Дніпро, 1964. – 551 с.
7. *Стоун И.* Биографическая повесть / Ирвинг Стоун // Прометей : Ист.-биограф. альманах серии „Жизнь замечательных людей”. – М. : Молодая гвардия, 1966. – Т. 1. – С. 335–345.

ФАКТ И ВЫМЫСЕЛ КАК СКВОЗНАЯ БИНАРНОСТЬ БИОГРАФИЧЕСКОГО НАРРАТИВА

Тереза Петровна Левчук

orcid.org/0000-0002-0277-3280

terezalevchuk@ukr.net

Кандидат филологических наук, доцент

Кафедра теории литературы и зарубежной литературы

Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки

Просп. Воли, 13, 43025, г. Луцк, Украина

Аннотация. Биографические произведения подчеркивают свойство художественной литературы сочетать факт и вымысел. Эта бинарность заложена уже на уровне документальной основы биографики, представленной мемуарами, эпистолярным, дневниками. Формирование собственного имиджа по разным причинам сопровождается определенной мистификацией. Биографический нарратив является продуктивным способом вхождения отдельной личности в культуру. Своеобразным феноменом модернистской литературы стала эго-беллетристика (Ю. Коцюбинский, О. Кобылянская, В. Стефаник), выступающая как литературная форма индивидуализма. Оригинальное творчество является благодарным материалом для дальнейшего моделирования художественной биографии, поскольку не только содержит автобиографические мотивы, но и выражает глубинные рефлексии. Современная биографика знаменует переход от сюжетно-событийной к ассоциативно-психологической. В процессе написания психобиографических произведений объект реальной истории превращается в объект авторской рефлексии. Усиливается эстетический императив – сознательное стремление писателя воспроизвести жизненную биографию личности и интересно, и художественно совершенно.

Ключевые слова: биографическая проза, факт, домисел, мемуары, эпистолярный, О. Кобылянская, В. Стефаник, С. Процюк.

FACT AND CONJECTURE AS A PRINCIPAL BINARY OF BIOGRAPHICAL NARRATIVE

Tereza Levchuk

orcid.org/0000-0002-0277-3280

terezalevchuk@ukr.net

*Department of literary theory and foreign literature
Lesia Ukrainka Western European National University
Voli str, 13, 43025, Lutsk, Ukraine*

Abstract. Biographical writings emphasize the ability of fiction to combine facts and conjectures. This binary is laid at the level of documentary bases of biography, presented by memoirs, epistolary, diaries. Self-image forming is accompanied by some mystification owing to variety of reasons.

Person's biography has its own plot. It may be interesting or boring for other people. Real life can be devoid of intriguing facts (as an option – a person works hard and has no leisure time), then you need to show the facts of inner life and to develop them into the story, interesting to readers. The role of the personal factor is determinant, because the writer presents a subjective vision of certain events in the life of a historical figure.

Biographical narrative is a productive way of entry of the individual into the culture. Ego-fiction, which originated as a literary form of individualism, has become a peculiar phenomenon of modernist literature (J. Kotsiubynsky, O. Kobylyanska, V. Stefanik). The original work serves as a grateful modeling

material for further artistic biography, because it contains not only autobiographical motives, but also expresses deep reflection.

Modern biography marks the transition from being plot-eventual to associative and psychological. In the process of psychobiographical works' creation the object of the real life story becomes the object of the author's reflection. There is the increasing of aesthetic imperative – the writer's conscious effort to recreate the life of the individual and biography interestingly and artistically accomplished.

Interest to the biography as a literary genre is powered by universal interest to ourselves. The penetration into the inner world of writer's own characters is a branch of creativity itself.

Key words: biographical prose, fact, conjecture, memoirs, epistolary, O. Kobylyanska, V. Stefanik, S. Protsiuk

References

1. Aheieva V. Dzerkala y zadzerkallia Viktora Domontovycha [The mirrors and “behind the mirrors” of Viktor Domontovych]. In: *Samotnii mandrivnyk prostuie po samotnii dorozhi*. Kyiv, 2012, pp. 3–19. (in Ukrainian).
2. Halych A. *Sovremennaia khudozhestvennaia dokumentalno-byohraficheskaia proza (Problemy razvytyia zhanra)* [Modern biographical documentary prose (Problems of the genre's development)]. Extended abstract of PhD dissertation (Literary theory). Donetsk State University. Kyiv, 1984, 23 p. (in Russian).
3. Yevshan M. *Krytyka; Literaturoznavstvo; Estetyka* [Critics; Literary criticism; Aesthetics]. Kyiv, 1998, 658 p. (in Ukrainian).
4. Protsiuk S. *Troianda rytualnoho bolii : roman pro Vasylia Stefanyka* [Rose of ritual pain: the novel about Vasyl Stefanyk]. Kyiv, 2010, 184 p.
5. Rudnytskyi M. *Vid Myrnoho do Khvylovoho. Mizh ideieiu i formoiu. Shcho take “Moloda Muza”?* [From Peace to Wave. Between the idea and form. What is the “Young Muse”?]. Drohobych, 2009, 502 p. (in Ukrainian).
6. Stefanyk V. *Tvory* [Writings]. Kyiv, 1964, 551 p. (in Ukrainian).
7. Stone I. Biograficheskaia povest' [Biographical novel]. In: *Prometei: Ist.-biogr. al'manakh serii „Zhizn' zamechatel'nykh liudei”*. Moscow, 1966, vol. 1, pp. 335–345. (in Russian).

Suggested citation

Levchuk T. Fakt i vymysel iak naskrizna binarnist' biohrafichnoho naratyva [Fact and Conjecture as a Principal Binary of Biographical Narrative]. *Pytannia literaturoznavstva*, 2016, no. 94, pp. 172–182. (in Ukrainian).

Стаття прийнята до друку 19.10.2016 р.